

ԿՐՈՆԱԿԱՆ

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԹԻՆ

«Իրախոս տառուածային եւ արեւելք իմամայի
այսօր Մարիամ հրաշագեղ, ծնեալ ի յԱմնայ՝
ի մայրութիւն ին հրաւիրեալ Քրիստոս Որդի Աս-
տուծոյ» (Շարակամ) :

Հայաստանեայց Առաքելական Ս. Եկե-
ղեցին Դ. Տաղաւարը յատկացուցած է Տի-
րամար Ս. Կոյսի Մարիամի. այդ տօնը կը
գոգադարկէ Օգոստոսի կէսերուն :

Աստուածածնայ Վերափոխման, Կիրա-
կիին Հանդիսաւոր Ս. Պատարագ կը մա-
տուցուի եւ Հաւատացեալներուն կը տրուի
աւուր պատշաճի քարոզ, ընդհանրապէս
չնշտը կը դրուի մայրութեան գաղափարի
մը նետել եւ Ներկայացնել Ս. Մարիամ
Աստուածածնի կեանքը՝ համաձայն Աստ-
ւածաշունչին :

Պատմական, տուեալներ ազատ են Ս
Մարիամ Կոյսի ծննդեան պարագաներուն
եւ կեանքին նկատմամբ : Կը կարծուի թէ ան
ծնած է Նազարէթի մէջ : Անոր ծնողքը ե-
ղած է Դաւիթի շառաւիղէն, Յովակիմ եւ
Աննա (Ղուկ. Ա. 32, 69) :

Ս. Մարիամի ընտանեկան պարտա-
ւերուն մասին Յովհաննէս Աւետարանիչն
կը տեղեկանանք, որ ան ունեցած է ջոյր
մը. «Եւ կային առ խաչին Յիսուսի մայրն
նորա, եւ ջոյր մօր նորա, Մարիամ Կը-
ղէովպա եւ Մարիամ Մագդաղենացի» (ԺԹ.
25) :

Կարգ մը հեղինակներ Մարիամ Կղէով-
պան կարծած են Աստուածածնի ջոյրը : Ա-
ւելի հաւանական է որ Զերեղեայի կինը՝
Սողոմէն եղած ըլլայ ան, մայրը Յակոբոս
եւ Յովհաննէս Առաքեալներուն :

Սողոմէի կը հանդիպինք Քրիստոսի խա-
չելութեան : «Յորա էր Մարիամ Մագդաղե-
նացի եւ Մարիամ Յակովբայ եւ Յովսէայ
մայր, եւ մայր որդւոցմ Զերեղեայ
(Մատթ. ԻԷ. 56) : «Էին եւ կանայք որ հա-

յէին ի հեռաստանէ, յորս էր Մարիամ
Մագդաղենացի եւ Մարիամ Յակովբոս
փոքրեալ եւ Յովսէայ մայրն եւ Սոգլովմէ»
(Մարկ. ԺԵ. 40) :

Աստուածամայրը ազգականական կապ
ունի Յովհաննէս Մկրտիչի մօր՝ Եղիսա-
բեթի հետ. յայտնի չէ այդ կապին մօտի-
կութիւնը. «Եւ ահա Եղիսաբեթ ազգական
էր...» (Ղուկ. Ա. 36) :

Յիսուսի հրաշափառ ծննդեան եւ ման-
կուծեան դէպքերը յիշատակուած կը դրս-
նենք ժող. Մատթէոսի եւ Ղուկասոս Աւե-
տարաններու մէջ : Յովհաննէս Առաքեալ իր
Աւետարանին մէջ չ'անդրադառնար Քրիս-
տոսի մանկութեան՝ հաւանաբար չկրկնիլու
համար վերոյիշեալ հեղինակներու : Խոս-
քերը, իսկ Մարկոս բողոքովին զանց րբա՝
է Յիսուսի մանկութեան պատմութիւնը
կամ տեղեակ չէր Անոր կեանքի օկոյրեակն
չըլնմի մանրամասնութիւններուն եւ թե-
րեւս ալ անկարելի նկատած է զայն իրբեւ
Աւետարանի պատգամի մէկ բաժինը :

Աւետարաններու ընթերցումէն ի յայտ
կու գայ այն պարագան եւ կը գոյացուի այն
համոզումը՝ թէ Յիսուս Քրիստոսի ծննդ-
եան խորհուրդը չի չեղու ծանօթ էր իր կե-
դանութեան :

Արդարեւ Ժողովուրդը ունկնդրելէ ետք
Վարդապետը եւ անհատներ ըլլալով Անոր
հրաշալի գործերուն, զարմացած հարց կու
տար. «Ո՞չ սա է Հիւսանն որդի. ո՞չ մայր
աորա կոյի Մարիամ» (Մատթ. ԺԳ. 55) :
«Ո՞չ սա է որդին Յովսէփայ» (Ղուկ. Դ.
22) : «Ո՞չ սա է Յիսուս որդին Յովսէփոս,
յորոյ մեք գիտեմք զհայրն եւ զմայրը
(Յովհ. Զ. 42) : Նոյնիսկ Պողոս, Պետրոս եւ

Յովհաննէս Առաքեալներ, լուռ են Գրիտոսի մարդեղութեան վարդապետութեան՝ «կատմամբ եւ զայն չեն յայտարարած որպէս չիմը քրիստոնէական կրօնին»:

Ո՛ր Մարիամ Կոյսի Հրաշափառ յղուցումի պարագան մերժած են ընդունիլ սկզբնական շրջանի Հերետիկոսներ: Առնոցմէ ոմանք իւրացնելով Սերիթիւսի տեսութիւնը, Յիսուսի ծնունդը ընական յղացում մը նկատած են որ սակայն մկրտութեան միջոցին Ս. Հոգիէն ստացուած է գերմարդկային ոյժեր: Այլ մասով էր հետեւելով Մարկիոնի, գաւանած են որ Յիսուս չէր սերած երկրային ծնողքէ. ան երկինքէն իջած էր աշխարհ, թիպերիտի թագաւորութեան ժն: տարին եւ երեւցած ժողովուրդին Կափառաւոմի Սինակոնի մէջ: Առնոց դէմ Իգնատիոս Ըստագոյած է Գրիտոսի գերբնութենական ծնունդը:

Ս. Մարիամ Աստուածածնի կեանքը կարիքի է բաժնել երկու շրջանի. Յիսուսի մկրտութեան առաջ եւ վերջ:

Երեսուցի մկրտութենէն առաջ պատահած դէպքերը նկարագրուած կը գտնենք Մատթէոսի եւ Ղուկասի Աւետարաններուն առաջին գլուխներուն մէջ:

Անց կամածայն, Յովսէփի եւ Մարիամի նշանախօսութենէն ժամանակ մը վերջ, Աստուած Գարբիէլ Հրեշտակը կը զրկէ Նազարէթ, Մարիամի աւետելու Հրաշապէս ծնանելիք զաւկին մասին: «Եւ յաժմանան վեցերորդի առաքեցաւ Գարբիէլ Հրեշտակ յԱստուծոյ ի քաղաքէ մի Գալիլէացոց, որուն անուն էր Յովսէփ, ի տանի Դաւթի, եւ անուշ կուսին Մարիամ: Եւ եկեալ առ նա ասէ, ուրախ լի, բերիքեալդ, Տէր ընդ քեզ: Եւ նա ընդ բանն խռովեցաւ, եւ խորհէր ընդ միտս թէ որպիսի ինչ իյցէ ողջոյն այս: Եւ ասէ ցնա Հրեշտակն, մի՛ երկնիծիր, Մարիամ, զի զտեք շնորհս յիսուսին, Եւ ահա յղապարհ եւ ծնցեալ որդի, եւ կոչեսցես զանուն նորա Յիսուս: Նա եղբի մեծ, եւ Որդի Բարձրելոյ կոչեսցի, եւ տացէ նմա Տէր Աստուած պաթոն Դաւթի Հօր նորա:» (Ղուկ. Ա. 26-32):

Մարիամ մեծապէս՝ զարմացած Հարց կու տայ Գարբիէլի. «Ձիա՞րդ լինիցի ինձ այդ» (Ղուկ. Ա. 34), որու աւետարանը հը-

րէշտակը կը պատասխանէ. «Հոգի Սուրբ եկեացէ ի քեզ, եւ զօրութիւն՝ Բարձրելոյն Հովսէփ լիցի ի վերայ քո. քանզի եւ որ ծնանելոցն է ի քէն՝ սուրբ է, եւ Որդի Աստուծոյ կոչեսցի» (Ղուկ. Ա. 35):

Գարբիէլ Հրեշտակ որպէսզի սթափեցնէ կոյսը իր յուղումայից վիճակէն եւ վստահութիւն՝ ներշնչէ անոր՝ կ'աւելցնէ որ իր ազգականը Նիխարեթ Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, պիտի ծնանի զաւակ մը:

Մարիամ Հրեշտակին խօսքերէն թելադրուած ճամբայ կ'ելլէ այցելութիւն տալու Նիխարեթին, որ ըստ աւանդութեան կը բնակէր Երուսաղէմի արեւմուտքը գտնուող Այն-Տէրի մկրտած գիւղը:

Մարիամ երբ կ'իջեալն Նիխարեթի տունը, վերջինը զիւր կ'ընդունի՝ որպէս Աստուծոյ մայրը եւ ոչ իր ազգականը. «Եւ եղև իբրեւ լուաւ զողջոյն Մարիամու Նիխարեթի, խաղաց մանուկն յորովայնի նորա, եւ լցաւ Նիխարեթ Հոգեով Սրբով: Եւ ի ծայն բարձր աղաղակեաց եւ ասէ, օրհնեալ ես դու ի կանայս, եւ օրհնեալ է պատուդ որովայնի քո: Եւ ուստի՝ է ինձ այս, զի եկեսցէ մայր Տեառն իմոյ առ իս» (Ղուկ. Ա. 41-43):

Կարծիք մեկնիչներ, Մատթէոսի հետեւեալ խօսքերէն մեկնելով, թէ «խորհեցաւ լռելեայն արձակել զնա» (Ա. 19), սիրած են ենթադրել որ Յովսէփ իմանալով Մարիամի յղութիւնը Ս. Հոգիէն, լքած է զրկած է զայն Նիխարեթի քով: Սակայն երբ ամիս մնալէ ետք Նիխարեթի մօտ մինչեւ Յովհաննէս Մկրտիչի ծնունդը, վերադարձած է Նազարէթ եւ ապա Յովսէփի հետ մեկնած Բեթղեհէմ, արձանագրուելու Համար. «Եւ եւ Յովսէփ ի Գալիլէէ ի քաղաքէ Նազարէթէ ի Հրէաստան, ի քաղաք նորա ի տանէ եւ յաղէ Դաւթի, մտանել յաշխարհագիր Մարեմա Հանդերձ զոր խոսեալն էր նմա, եւ էր յղի» (Ղուկ. Բ. 4-5):

Իրենց Բեթղեհէմ գտնուած միջոցին, Մարիամ ծնունդ կու տայ իր անդրանիկ զաւակին: Մտերին մէջ առ կը ստանայ այցելութիւնը Հովիւներուն, որոնք կը պատմեն թէ ինչպէս Աստուծոյ Հրեշտակները երեւցած են իրենց եւ յայտնած Փրկչին ծնունդը, «Եւ Մարիամ զամենայն զբան»

դաստիկ պահէր եւ խեղճուտ լինէր ի արտի իւրումն (Ղուկ. Բ. 19)(*) :

Հետագայ դէպքերը, այսինքն Յիսուսի թրիատութիւնը, Տաճարին մէջ ընծադրւում. մտքերուն այցր, Եդիպոտա փախուստը աւելի կը վերաբերին Քրիստոսի կեանքի պատմութեան, քան Մարիամի :

Եդիպոտոն վերադարձին, Յովսէփի րնտանիքը խաղաղ կեանք մը կը վարէ Նազարէթի մէջ. գրեթէ ոչինչ դիտենք այդ տարիններու անոնց կեանքի մասին բացի Ղուկասի դրածէն¹⁾ : Վեւ մանուկն աճէր եւ զօրանայր լի իմաստութեամբ, եւ շնորհք Աստուծոյ էին ի վերայ նորա : Իւ երթային ծնողին նորա ամի ամի յերուսաղէմ ի տօն դառնկին²⁾ (Բ. 40-41) :

Մարիամի մասին տեղեկութիւն չունինք Յիսուսի 12 տարեկէն մինչեւ մկրտութիւնն : Երուսաղէմի Տաճարին մէջ պատահած դէպքէն ետք (Ղուկ. Բ. 42-50) ընտանիքը կը վերադառնայ Նազարէթ : Հաւանաբար սոն չըջանին տեղի ունեցած է Յովսէփի մահը : Ըստ Երաբերէնոյ գրի առնուած Յովսէփոս Պատմութեան, Յովսէփ [11 տարեկանին մեռած էր, երբ Յիսուս 18 տարեկան երիտասարդ մոն էր :

Գալոյժ Մարիամի կեանքին երկրորդ չըջանին, կը տեսնենք որ ան չէ ընկերացած Յիսուսին՝ Անոր առաքելակաջ ճամբորդութիւններու ընթացքին, նման Մարիամ Մագդաղենացիի եւ ուրիշներու (Մարկ. Ժե. 40) :

Առաջին անգամ Մարիամ Աստուածածտնին կը Հանդիպինք Կանայի Հարսանիքին : Վեւ յաւուր՝ երրորդի Հարսանիք էին ի Կանա Գալիլեացւոց, եւ անդ էր մայրն Յիսուսի³⁾ (Յովհ. Բ. 1) :

Ուշադրաւ է Յիսուսի արտայայտութիւնը Իր մօր Հանդէպ, երբ վերջինս դիտել

կու տար Անոր թէ Հարսանիքներուց դիմին ապատած է. Վեւ ի պակասել զԻւոյն՝ առէ մայր՝ Յիսուս, դիմի ոչ ունին : Իւ առէ ցնա Յիսուս, զի՞ կայ իմ եւ ջո, կի դու (Յովհ. Բ. 3-4) :

Վերոյիշեալ դէպքը, ինչպէս նաեւ Կափառնաումի մէջ պատահածը (Մարկ. 9 31) շատեր մղած է այն թիւր եղրակացութեան՝ թէ Քրիստոս Իր քարոզչութեան սկսելէ ետք, դադարած է յարգել իր մայրը Ընդհակառակը, Յիսուս Իր այդ խօսքերով ցոյց կու տայ թէ ալ Ինք սկսած ըլլալով աստուածային զործին, պէտք էր Ինքզինք ձերբազատէր ուրիշներու խորհուրդներէն. եթէ նոյնիսկ անոնցմէ մին ըլլար Իր մայրը : Այդպէս՝ ակա՛հ, կապերը դադարած էին կաթուրութիւն ունենալէ՝ Հականք Աստուծոյ կամքը գործադրելն էր :

Ս. Կոյն Մարիամի յարգանքի կամ երանելութեան ժխտումը չկայ յիշեալ դէպքերուն մէջ : Անոնք ցոյց կու տան թէ Ի՛նք բանի մէջ կը կայանայ երանութիւնը, զոր կարելի է ունենալ՝ եթէ Տիրամօր նման կա՛րե՛ա՛նք լսել եւ պահել Աստուծոյ խօսքերը :

Մարիամի վերջին անգամ կը Հանդիպինք Քրիստոսի խաչելութեան ժամանակ, երբ Յիսուս Իր մայրը յանձնեց Յովհաննէսի Հոգածութեան. «Յիսուս իբրեւ ետեւ զմայրն, եւ զաչակերտ՝ զոր սիրէր, զի կար մօտ, առէ ցմայրն, կին դու, ա՛հա որդի ջո. Ապա առէ ցաչակերտն, ա՛հա մայր ջո» (Յովհ. ԺԹ. 26-27) :

Քրիստոսի յարութենէն ետք Մարիամի մասին յիշատակութիւն մը կը գտնենք Գործք Առաքելոցի մէջ, ուր կ'ըսուի թէ միշտ առաքեալներու եւ Հաւատացեալներու Հետ կ'աղօթէր. «Մոքա ամե՛նքեա՛ն էին Հաւապագորդեալ միաբան յազօթս Հանդերձ կանաճք եւ Մարեմաւ մարն Յիսուսի հեղափոխ յորա՛ն (Ա. 14) :

Ս. Մարիամ Աստուածածտին շարունակեց ապրիլ Յովհաննէս Առաքեալի Հետ մինչեւ իր մահը եւ ապա երկինք վերափոխուեցաւ ըստ աւա՛ղութեան :

ԲԱՏԳԻՆ ՎՐԴ. ԹՕԺՃԵԱՆ.

(*) Ըստ քրօք. Բեւեռնի, Ղուկաս Անտարաքիտ Յիսուսի ծննդեան, մանկութեան եւ պատանեկութեան պատմութիւնը ուղղակի գրի առած է Մարիամ Աստուածածնի թիւովն :